

**Bjorna
Appel**

Een goede leraar

Wat zeggen de kinderen

Jarenlang heb ik voor de klas gestaan. Eerst als leraar van de kleuters, daarna alle andere groepen. Vervolgens ben ik doorgestroomd naar het hoogbegaafdenonderwijs. Deze kinderen raakten me. Met al hun mondigheid en gevoeligheden. Ik zag hoe ze worstelden om serieus genomen te worden, hoe ze vochten om begrepen en gezien te worden. Ik herkende dat. Ook ik herinner me de onmacht als volwassenen je niet serieus nemen omdat je 'maar' een kind bent. Je bent iemand, je hebt een mening en kunt al zo ontzettend veel zelf.

Jarenlang heb ik meegemaakt hoe er schoolbreed regels werden afgesproken, weer werden losgelaten, andere regels werden opgesteld en hoe er straffen voor de kinderen werden bepaald waar iedereen zich aan moest houden. Het doel? Kinderen die luisteren en zich houden aan wat de leraar zegt? Of uit angst omdat het anders een zootje zou worden? Of wellicht andere redenen die meer gaan over wat de leraar wil dan wat goed is voor het kind.

Ik voelde mij nooit goed bij al die regels, maar de opvatting dat regels, duidelijke afspraken en straffen van belang zijn, is sterk vertegenwoordigd binnen het onderwijs.

Er werd wel gelachen om mijn vergelijkingsvragen als: hoe zou jij het vinden als je te laat komt voor een vergadering en je dan na afloop een kwartier langer moet blijven zitten? Werkt dat goed? Waarom doen we dat dan niet met volwassenen? Mijn vragen creëerden helaas geen voedingsbodem voor verandering.

Geholpen door mijn afkeer van macht, regels en vaak daarmee gepaard gaande onderdrukking ging ik mijn eigen weg hierin. Naarmate er meer veranderde in het onderwijs en de behavioristische kijk wat onder druk kwam te staan, merkte ik dat anderen mijn advies meer en meer op prijs stelden. Mensen vroegen me hoe ik dat toch deed: geen stress voor de klas, kinderen die geen problemen opleverden en mij vooral een fijne juf vonden.

Ik wist het antwoord daar nooit precies op. Bovendien geloof ik niet in trucjes die succes opleveren. Maar omdat ik andere leraren ook wil kunnen ondersteunen ben ik erop gaan letten in de klas en heb ik met de kinderen besproken wat ze opvallend of anders vinden aan mijn manier van 'juf zijn'.

De punten die de kinderen noemden en die me zelf opvielen heb ik uitgewerkt.

Zo ben ik op een aantal basisvoorwaarden uitgekomen, waarvan ik geloof dat die een enorme bijdrage leveren aan een fijne sfeer in de groep. Het zorgt ervoor dat je de kinderen echt ziet, weet wat ze nodig hebben en dat ze vrijheid aan verantwoordelijkheid leren koppelen. Zodat kinderen intrinsiek gemotiveerd blijven om te ontwikkelen. Maar bovenal maakt het je een leraar die voor kinderen het verschil kan maken.

1. Jezelf zijn en laten zien

'Je bent niet alleen een juf, maar je bent ook Bjorna'

Op de allereerste plaats is het belangrijk dat een leraar zichzelf is en zichzelf laat zien. Opvoeden bestaat meer uit voorleven dan uit vertellen. Veel kinderen hebben de gevoeligheid om dwars door anderen heen te kijken. Een leraar die iets anders vertelt dan laat zien, is niet congruent en is dus niet veilig.

Als leraar speel je een grote rol in een kinderleven. Als jij je niet als mens laat zien, kunnen de kinderen zich niet aan je vasthouden. Als je jezelf laat zien, vertelt over je thuissituatie, je hobby's, je gewoontes et cetera, dan zijn er haakjes waaraan de kinderen houvast kunnen vinden en zich met je kunnen verbinden. Op die manier krijgen de kinderen de mogelijkheid om een relatie met je aan te gaan.

Daarbij zijn leraren ook mensen met emoties. Schroom niet om die (op een gepaste/professionele manier) te tonen. Het is enorm leerzaam voor kinderen om te ervaren dat ook hun leraar wel eens boos, verdrietig, bang of blij is. Als leraar ben je namelijk ook hun gids. Als leerlingen toegang hebben tot jouw gevoelsleven opent dat ook hun blik naar hun eigen binnenwereld.

Als kinderen een relatie met je hebben, willen ze graag iets voor je doen en raken misschien extrinsiek gemotiveerd om aan de slag te gaan en zich op een bepaalde manier te gedragen. Aan jou als leraar de schone taak om kinderen dan te begeleiden richting autonomie en intrinsieke motivatie.

Sommige hoogbegaafde kinderen zijn erg mondig en gaan geen discussie uit de weg. Een meisje beschuldigt mij ervan dat ik haar niet heb geholpen. Ik heb juist van alles gedaan om haar te helpen en merk dat deze beschuldiging me echt raakt. Vooral omdat ze overal tegenin gaat als ik vertel wat ik heb gedaan om haar te helpen. Natuurlijk weet ik dat ze haar eigen frustratie op mij afreageert, dat ze als ze afgekoeld is weer redelijk kan praten, maar dit is een gevoelige plek voor mij. Omdat de rest van de klas zit te wachten besluit ik op een gegeven moment om haar even te laten en met de rest van de kinderen verder te gaan.

Ik leg uit dat de groep even moest wachten omdat ik het heel moeilijk vind om ergens van beschuldigd te worden als dat niet klopt. Dat zoiets me erg raakt. Als ik met de les verder wil gaan, rent er ineens een jongen van achter uit de klas naar me toe, slaat zijn armen om me heen en roept geëmotioneerd: 'Ik zie dat je heel verdrietig bent en dat maakt mij ook verdrietig!' En even later: 'Zal ik even een kopje thee voor je halen?'

Soms ben ik moe en wat prikkelbaar. Ik geloof dat iedereen dat wel eens heeft en ik weet dat ik dat echt niet helemaal kan verbergen. Op die dagen ben ik strenger, heb minder geduld en vind ik bepaald gedrag ineens ontzettend storend. Het is raar en niet consequent dat dat gedrag, waar ik gisteren nog om moest lachen, vandaag ferm afgekapt wordt.

Op deze dagen begin ik daarom de dag grappend met overdreven te vertellen dat ik vreselijk chagrijnig ben, dus dat ze heel goed moeten uitkijken, goed luisteren en alles doen wat ik vraag. Dan komen we de dag wel door. Ik maak er een beetje een grapje van zodat het voor mezelf al wat lichter wordt, maar de kinderen ook weten dat ik vandaag in een andere bui ben dan gisteren en dat dat aan mij ligt en niet aan hen.

2. De kinderen leren kennen

'Jij weet altijd veel van ons en je snapt me'

Aan het begin van het schooljaar zal het tijd kosten om de kinderen te leren kennen. Neem die tijd ook echt! Dat geldt voor jou als leraar, maar ook voor de kinderen onderling. Zij zien elkaar vaak meer dan dat ze hun ouders zien. Toch merk ik soms dat kinderen aan het eind van een schooljaar niet weten of een ander kind broertjes of zusjes heeft.

Op het moment dat de kinderen veel van elkaar weten heeft dat twee voordelen. Ten eerste is het moeilijker om onverschillig tegenover een ander te zijn als je de ander kent. Ook naar doen tegen iemand is dan lastiger. Als de kinderen elkaar kennen is het mogelijk om elkaar echt te zien en dat komt de sfeer al ten goede.

Ten tweede is het leven van een ander prachtig lesmateriaal voor in de klas. Er gebeurt zoveel in een jaar. Er komt van alles voorbij om over te praten: geboortes, overlijden, ziekte, winnen en verliezen, verhuizen, reizen en noem maar op. Je kunt dan bespreken wat een gebeurtenis met iemand doet, hoe anderen dat zouden voelen, of er herkenning is, et cetera

Een goede relatie met de kinderen kan natuurlijk alleen maar bestaan als niet alleen de kinderen jou kennen, maar als jij de kinderen ook kent. Zorg dat je met alle kinderen regelmatig een gesprekje hebt over onderwerpen die niets met school te maken hebben: hoe gaat het thuis? Hoe ziet hun kamer eruit? Wat zijn hun hobby's? Zij voelen jouw interesse in hen en jij gaat beter begrijpen waar een kind vandaan komt en wat het misschien nodig heeft.

Masja komt heel verdrietig op school: haar oma is overleden. Ik vertel aan het begin van de dag aan de klas dat dit gebeurd is. De klas reageert geschokt en meelevend. Iedereen weet namelijk dat Masja niet een oma had waar ze een keer in de maand op visite ging, maar dat ze een aantal jaren bij haar oma heeft gewoond en een heel goede band met haar had. Ik geef de kinderen de gelegenheid om vragen te stellen aan Masja. Zo krijgen ook de kinderen met vergelijkbare ervaringen en gevoelens de ruimte. Het kunnen uiten en de aandacht doen Masja ondanks het verdriet goed. De rest van de dag zijn de kinderen als een warm bad voor haar. Masja voelt dat ze deel uitmaakt van een groep en voelt zich gesteund en gezien.

In een situatie waarin kinderen weinig van elkaar weten, komt het voor dat bij een mededeling als deze een groepje kinderen aan het kletsen is en hier gewoon mee doorgaat en niet geïnteresseerd lijkt. Misschien maakt het ze niet zoveel uit wat een ander meemaakt of ze gaan uit van hun eigen situatie waarin ze geen band hebben met grootouders.

3. Omgaan met regels en afspraken

'Jij doet nooit aan stomme regeltjes'

'Je behandelt kinderen gewoon als mensen'

Een groep functioneert vaak minder goed als er helemaal geen afspraken zijn. Iedereen is uniek en sommige kinderen zijn nog zo op zichzelf gericht dat ze anderen weinig gunnen. Andere zijn zo onzeker dat ze nauwelijks ruimte innemen en minder kunnen groeien. Aan jou als leraar de volgende prachtige taak om leerlingen te laten ervaren en te leren hoe je samenleeft in een groep.

Ik heb nooit meegedaan aan het uitschrijven van regels. Als je zoiets probeert vast te leggen vergeet je bepaalde zaken of het worden er teveel. Ik had altijd maar één 'regel': je doet normaal. Daar kun je van alles over zeggen. Toch werkte het prima. Menselijke waarden zijn behoorlijk universeel. Als er kinderen waren die de discussie aan wilden gaan over of iets normaal was, dan kon dat. Met de hele groep. Ik heb nog nooit meegemaakt dat we dan niet tot een gezamenlijk standpunt kwamen.

Alles wat ik onder 'normaal' schaarde was uit te leggen. Een zeer belangrijke voorwaarde voor elke regel. En ook prachtig bruikbaar om mee aan de slag te gaan in de groep. Je kunt bespreken waarom mensen iets normaal vinden. Of dat in een andere cultuur misschien anders ligt. Hoe zij zich daarover voelen. Het houdt je ook scherp over jezelf, over je eigen waarden en overtuigingen. Als kinderen iets ter discussie stellen kun je je afvragen: voel ik oprecht dat dit belangrijk is, of is het een gewoonte die ik van huis uit heb meegekregen, of een regel van school waar ik misschien helemaal niet achter sta?

Door hierover te praten leren ze: hoe mensen met elkaar te maken hebben; dat niet iedereen zich gedraagt zoals jij misschien zou willen; dat je soms afspraken nodig hebt; dat anderen de dupe kunnen zijn van het gedrag van een ander; hoe je om kunt gaan met onprettig gedrag van een ander en dat iedereen anders is en een eigen mening heeft.

Wat een meerwaarde tegenover: 'dit is de regel, omdat ik het zeg.'

Daarnaast kan het zeker in de beginfase van de groepsvorming helpen om vooral verbaasd te zijn als er iets gebeurt dat ze misschien in andere klassen straf op zou leveren. Ik heb gemerkt dat mijn verbazing over dat een aantal kinderen bijvoorbeeld niet stil was als ik iets wilde zeggen, meer indruk maakt dan straf. Als je straf krijgt, ben je nog wel stoer. Als iemand helemaal verbaasd is over je gedrag krijg je het gevoel dat er toch iets niet klopt aan wat je hebt gedaan. Die verbazing heeft meteen effect op het gevoel van de kinderen, dus zorg dat je dat niet te lang hoeft te gebruiken en ga snel door naar de nadruk leggen op wat goed gaat.

Op school is de schoolafpraak dat kinderen niet in het magazijn mogen komen. Er zijn kinderen die dat heel stom vinden, omdat ze best even zelf een gekleurd blaadje kunnen pakken als ze anders moeten wachten tot ik daar tijd voor heb.

Dat vind ik een prachtige situatie om een gesprek over aan te gaan met de hele groep. Ik vraag de kinderen waarom ze denken dat die afspraak er is (die is er onder andere omdat het regelmatig een puinhoop was in het magazijn toen daar wel kinderen mochten komen). Als de reden helder is, beweren de kinderen dat zij heus geen rommel maken, dus 'dat zij toch wel naar het magazijn mogen'. Hierin laten de kinderen zien dat ze doorzien hoe vrijheid en verantwoordelijkheid aan elkaar gekoppeld zijn. Aan de hand daarvan hebben we het over uitzonderingen, normen en waarden et cetera. Omdat er zoveel aan bod komt besluit ik om later die dag een debat te organiseren. Op die manier kunnen alle argumenten goed aan bod komen, onderzoeken we of de afspraak zou moeten veranderen en leren ze tegelijkertijd te debatteren.

4. Eigen verantwoordelijkheid van de kinderen

'Je zegt altijd dat het ons eigen leven is en dat we zelf maar moeten bedenken of we aan het werk gaan'

Uiteraard zijn alle kinderen erg verschillend, de één stelt zich zelfstandiger op dan de ander. Het ene kind wordt thuis gepamperd en het andere kind neemt een deel van het huishouden op zich. In het algemeen valt het me vaak op dat opvallend veel kinderen op 'stand-by' staan en wachten op commando's van de leraar. Dat zorgt er aan de ene kant voor dat leraren de neiging hebben om te gaan sleuren aan de kinderen, aan de andere kant dat leerlingen nauwelijks intrinsiek gemotiveerd zijn.

Toch is dit lang de manier geweest waarop er werd lesgegeven. Kinderen moesten stil zijn en luisteren en na het luisteren hun boek opendoen en opdrachten gaan maken. Waarom zou je als kind niet op 'stand-by' gaan? De enige momenten dat je even wakker hoeft te worden is als jou gevraagd wordt wat het antwoord op een bepaalde vraag is.

Ik voel altijd sterk dat ik kinderen geen opdrachten wil geven. Ik wil dat kinderen beseffen dat ze echte mensen zijn en geen robots, dat ze voor zichzelf aan het werk zijn en dat ze voor zichzelf verantwoordelijk zijn.

Ik geloof daarom dat het van belang is om kinderen dagelijks in allerlei situaties te wijzen op hun eigen verantwoordelijkheid en keuzemogelijkheden. Wat daarbij ook helpt is om ze aan te spreken alsof ze al volwassen zijn. Verwacht qua gedrag maar van alles van ze waar ze misschien nog niet helemaal aan toe zijn. Hoog reiken levert veel meer op dan onder je niveau aangesproken worden. Ook met betrekking tot gedrag en verantwoordelijkheid.

Ik ben klassikaal aan het vertellen over de Eerste Wereldoorlog. Een groepje kinderen is erg onrustig en zelfs als ze stil zijn, zijn ze niet mee aan het doen. Ik negeer dat een tijdje tot ik merk dat ik er echt last van heb. Ik stop met vertellen en leg de les even stil. Klassikaal spreek ik het groepje aan en vertel wat het belang is van wat kennis over de WO I, waar ze die kennis voor kunnen gebruiken en dat ik ze daar nu van alles over aanbied. Daarna vertel ik dat ze echt zelf mogen kiezen of ze daar gebruik van willen maken of niet, dat het hun leven is. Ik vertel ook dat ik merk dat ik veel last van ze heb en of ze, als ze niet mee willen doen, bijvoorbeeld even op de gang willen wachten tot ik klaar ben of zelf iets verzinnen waardoor ik er geen last meer van heb. In al die jaren heb ik één keer meegemaakt dat een kind inderdaad op de gang ging zitten. Uiteraard heb ik daar later een gesprek mee gevoerd om te onderzoeken waarom hij die keuze had gemaakt.

5. Aandacht voor het positieve hebben

'Jij bent altijd zo blij en zegt dat ik het goed doe'

Door positief te zijn en kinderen veel te wijzen op wat ze goed doen zie je ze gaan stralen en neemt hun zelfvertrouwen en zelfwaardering toe.

Daarbij kent iedere leraar wel het gevoel dat je chagrijnig wordt van het voortdurend corrigeren van bepaalde leerlingen. Dat gaat ten koste van je humeur en de sfeer in de klas. Een kind dat even echt geen zin heeft in school, pubergedrag vertoont of niet goed in zijn vel zit zal gedrag blijven vertonen waar de leraar last van kan hebben.

Ik ga nu even uit van de situatie dat de sfeer in de klas inmiddels veilig is en je als leraar een goede band hebt met de kinderen. Dan kun je de leerling(en) laten weten dat je last hebt van hun onrustige

gedrag en ze vragen wat ze nodig hebben om iets anders te gaan doen. Misschien gaat dat even goed, vaak keert het gedrag terug.

Wat ik dan altijd doe, ook om te voorkomen dat ik er chagrijnig van word, is overdreven veel nadruk leggen op wat er goed gaat en waarom dat zo goed is. Dan heb ik het dus niet over: 'wat doe jij goed mee' of 'wat goed dat jij wel luistert'. Maar alleen nog letten op leerlingen die betrokken gedrag vertonen en ander gedrag negeren. Daarbij wel een uitgebreide bevestiging van wat iemand aandraagt. Echt volledig de focus op dingen die gebeuren waar je blij van wordt en dat ook duidelijk benoemen. Ik doe dat altijd lekker uitgebreid en nadrukkelijk. Meestal haal ik ook de eigen verantwoordelijkheid erbij.

De kinderen zijn met hun werk bezig. Twee kinderen niet. Zij zijn aan het giechelen en tekenen. Ik heb al een keer gevraagd of ze ook aan het werk gaan, maar ze hebben er geen zin in. Ik besluit geen aandacht aan dit gedrag te geven en loop rond in de klas. Regelmatig zeg ik tegen een leerling dingen als: 'wat ben jij al ver!', 'wat werk jij netjes' of 'knap hoe je dat zelf hebt uitgezocht!' Na een tijdje besluit ik er klassikaal even wat over te zeggen. Ik zeg dat het me opvalt hoe ontzettend hard bijna iedereen aan het werk is, dat ik dat zo'n goede instelling vind, omdat iets afmaken dat je moet doen - of je het nou leuk vindt of niet - een heel goede eigenschap is. Dat je dat als volwassene ook moet kunnen en dat er straks tijd over is voor andere leuke dingen. Meestal pikken de leerlingen die andere dingen aan het doen waren dat op en gaan ook aan het werk.

Uiteraard kan het ook zijn dat er een leerling is die altijd gedrag vertoont dat onrust veroorzaakt. Dan is het vooral van belang om met die leerling in gesprek te gaan en te onderzoeken wat er aan de hand is, wat er onder het gedrag zit.

6. Vriendelijkheid en warmte tonen

'Je bent gewoon lief en ik vind het fijn om met je te knuffelen'

Mensen voelen zich over het algemeen prettiger bij mensen die vriendelijk, warm en veilig voelen dan bij mensen die streng en kil zijn. Niemand wil gecommandeerd worden.

Volwassenen die kinderen van alles opdragen, krijgen vaker met opstandig gedrag te maken omdat bevelen weerstand kunnen oproepen. Veel mensen zullen het ook geen prettige manier van met elkaar omgaan vinden. Als leraar dien je dus voor te leven hoe het zou kunnen zijn.

Ik geef kinderen zelden een opdracht, maar stel een vraag en meestal glimlachend. Sommige mensen zien dat als soft, of vinden dat leerlingen af en toe streng toegesproken moeten worden. Je zou het soft kunnen noemen, maar ook 'manipulatief': iemand die jou heel vriendelijk iets vraagt maakt het jou lastiger om daar tegenin te gaan. En dat houdt de sfeer weer prettiger.

Vriendelijkheid en warmte is iets dat je verder natuurlijk de hele dag uitdraagt. Ik probeer altijd een moment te nemen om eens even goed naar alle kinderen te kijken en te zien hoe ze erbij zitten. Wie is er moe? Wie ziet er bedrukt uit of juist vrolijk? In de loop van de dag maak ik met alle kinderen even contact: leg een arm om ze heen of een hand op hun schouder en vraag of het goed gaat, of vraag naar iets waarvan ik weet dat ze meegemaakt hebben. Ook maak ik heel veel grapjes met de kinderen en weten ze dat ze 'bijdehante' opmerkingen tegen mij kunnen maken.

Een paar keer per dag spreek ik de hele groep toe, vertel wat me opvalt dat er goed gaat. Hoe zij als groep zo hard kunnen werken, of elkaar helpen of ik schets een situatie die me opviel die positief

was. Dit vergroot het positieve groepsgevoel en de fijne sfeer en zorgt ervoor dat kinderen zich steeds vaker vriendelijk naar elkaar gedragen.

De kinderen zijn bezig aan een project. Er wordt geschreven en geknutseld. Ik loop rond om waar nodig wat te helpen. Ik zie van een afstandje Senna worstelen met een groot stuk papier dat steeds terugrolt. Raphael ziet dat ook en gaat naar haar toe om te helpen door enkele zware voorwerpen op de hoeken neer te zetten. Zo kan Senna verder.

Ik ben verrast want Raphael en Senna hebben veel onenigheid en blijven bij elkaar uit de buurt. Na afloop bespreek ik met de groep wat er lekker liep en wat misschien anders had gemoeten. Ook zeg ik: "wat ik zo mooi vond om te zien was dat Senna hulp nodig had en Raphael dat zag voordat ze hulp had kunnen vragen. Dat hij gelijk naar haar toe ging. Het maakt mij heel blij dat in deze groep zoveel kinderen zijn die elkaar wel willen helpen. Iedereen vindt het tenslotte fijn om even geholpen te worden als dat nodig is."

7. Autonomie verlenen

'We mogen het van jou zeggen als we even geen zin hebben en we mogen ook even wat anders doen'

Alle kinderen hebben een vanzelfsprekende behoefte aan autonomie. 'Zelf doen' is iets wat je tweejarigen al regelmatig hoort zeggen. Veel volwassenen stimuleren die behoefte niet. Als een kind zelf drinken in wil schenken zeggen ouders: 'laat mij dat maar doen, ander mors je misschien.' Of een kind dat precies weet welke kleding hij aan wil, maar bij wie de ouders dat tegenhouden en kleding voor hem uitkiezen. Zo wordt een kind veel autonomie ontnomen. Iets dat zich doorzet in het onderwijs. Vanaf dat de kinderen op school komen tot ze naar huis gaan ligt er een programma klaar waar ze zich aan dienen te houden en waar vaak maar weinig ruimte is voor eigen inbreng.

Kinderen van wie de autonomie wordt ingeperkt worden volgzame mensen die vooral goed zijn in doen wat ze gezegd wordt. Ik betwijfel of dat een eigenschap is waarmee de wereld geholpen is.

Ik laat veel ruimte voor eigen keuze bij de kinderen. Ik stimuleer ze voortdurend om naar zichzelf te kijken en te ontdekken wat ze nodig hebben om iets af te maken, om zich te kunnen concentreren, om door te zetten, et cetera. Ik vertel dagelijks dat iedereen anders is en dat alleen jijzelf kunt weten wat voor jou werkt. Langzaam maar zeker begrijpen de kinderen wat ik bedoel en dat ik het meen. Dan komen ze vragen of ze even een boekje mogen lezen en dan weer verder gaan met rekenen. Of ze willen even buiten een rondje rennen en dan weer verder werken.

Daarbij blijf ik voortdurend in gesprek met de kinderen over de keuzes die ze maken. Of het werkt, of dat ze misschien een volgende keer iets anders zouden kunnen kiezen, waar ze ondersteuning nodig hebben en wat ze zelf zouden kunnen bepalen.

Dit zijn natuurlijk maar voorbeelden. Het gaat erom dat kinderen beseffen dat ze zelf keuzes kunnen maken en de mogelijkheid krijgen om te ontdekken wie ze zijn, welke manier van werken bij ze past. Kortom: wat zij nodig hebben om lekker te functioneren.

Marco wil graag even buiten een rondje rennen. Hij merkt dat hij onrustig is en zich niet goed kan concentreren. Hij blijft veel langer dan een rondje weg. Na vijf minuten komt hij de klas weer binnen. Ik vraag hem waarom zijn rondje zo lang duurde. Hij vertelt dat er kinderen buiten waren die een bal naar hem schoten en dat hij terugschoot en dat hij toen per ongeluk een beetje aan het voetballen was. Ik moet lachen en waardeer zijn eerlijkheid en uitleg. Ik vraag of het volgende keer wel zal lukken of dat hij iets nodig heeft om hem te helpen. Hij wil het een volgende keer nog een keer zelf

proberen. Dat gaat goed en na verloop van tijd hoef ik hem alleen maar een knipoog te geven als ik zijn onrust zie en gaat hij buiten even een rondje rennen. Daarna gaat hij snel weer aan het werk. Het helpt hem en hij voelt zelf aan wanneer het nodig is.

8. Jezelf zijn

Toen ik mijn aantekeningen die ik in de klas had gemaakt bekeek, zag ik dat ik was begonnen en geëindigd met 'het belang van jezelf zijn'. Ik vond dat eigenlijk wel een mooie 'vergissing'. Het geeft aan hoe groot de rol is die het speelt.

Waar ik begon met het stukje van het belang van jezelf zijn, wil ik eindigen met dat het niet altijd gemakkelijk is om jezelf te zijn. Om jezelf te kunnen zijn voor de klas vraagt dat van je om inzicht te hebben in wie je bent, wat je kracht is en waar onzekerheid of pijn zit.

Daarvoor is het vaak nodig dat je verwerkt hebt wat er in jouw leven allemaal heeft gespeeld of speelt. Of ten minste ruimte voelt om jouw angsten en onzekerheden te onderzoeken. Een groep kinderen is een magische leerschool: als jouw grootste angst voor de klas is om de grip op de groep te verliezen, dan zijn de kinderen graag bereid om daarvoor te zorgen.

Werken in het onderwijs vergt dat je onderzoekt wie je bent waardoor je zelf ook zal groeien en een steeds betere gids voor de kinderen kunt zijn.